

İNCELEME: KÜRESELLEŞME – TOPLUMSAL SONUÇLARI

REVIEW: GLOBALIZATION – THE HUMAN CONSEQUENCES

Duygu Özses

*İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi,
duyguozses@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2218-6953*

Kabul Tarihi / Accepted: 12.03.2019

Kitap İncelemesi / Book Review

Bauman'ın Küreselleşme-Toplumsal Sonuçları (Globalization-The Human Consequences) kitabı New York Columbia Üniversitesi yayını olarak 1998 yılında yayımlanmıştır. Türkçeye ilk defa 1999 yılında çevrilmiştir. Yazar kitabında kavramsal tartışmalar yerine direkt olarak toplumsal sorunların teşhisine yönelmiştir. Bauman'ın buradaki amacı, küreselleşmenin görünmeyen yüzünü göstermektir. Bunu ise sunduğu çarpıcı örneklemeler, benzetmeler ve araştırmalar ile yansıtmaktadır. Bu bağlamda yazarın kullandığı argümanlar toplumsal olaylardan oluşmaktadır diyebiliriz. Uzaklık, hareketlilik, zaman-mekân sıkışması, yerellik gibi kavramlar aracılığıyla küreselleşmenin reddedilemeyecek, hepimizi etkisi altına alan, kimsenin kaçamayacağı ve bizleri dönüştüren bir süreç olduğunu belirtmiştir. Yazarın eleştirel bir bakış açısıyla yazdığı kitap içerik olarak tarihsel olmaktan daha çok günümüzün toplumsal yapılanmasına ve gündelik yaşantılarımızda karşılaştığımız olaylara yönelik bir ışık tutmaktadır. Bu sebeple güncelliğini koruyabilen bir kitaptır. Bunda yazarın bilgi birikiminin yanı sıra, ustalıklı kullandığı yazım dilinin etkisini de yadsıyamayız. Bu kitapta Bauman'ın amacı okuyucuya bir bildiri sunmak ya da bir yönerge vermek değildir. Bunun aksine olayların oluşum sürecini ve sonuçlarını göstererek okuyucunun doğru sorular sorabilmesini sağlamaktır. Küreselleşmenin etrafında oluşturduğu sis bulutunu dağıtıp, net göremeyenlere bir gözlük sunan bu kitap beş ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır: Zaman ve Sınıf; Mekân Savaşları: Bir Mesleki Başarı Raporu; Ulus Devletten Sonrası-Ama Ne? ; Turistler ve Aylaklar; Küresel Yasa, Yerel Düzenler.

Bauman kitabının Zaman ve Sınıf başlıklı ilk bölümünde zaman ve mekân sıkışması argümanından yola çıkarak bu iki kavramın küreselleşme ile birlikte değişime uğrayıp, bakış açımızı nasıl değiştirdiğine değinmektedir. Küreselleşmenin kendi dinamikleriyle toplumu birleştirdiği ölçüde parçaladığını da dile getiren yazar, böylece toplum içerisindeki kutuplaşmanın ve sınıf farklılıklarının daha keskin, birleştirilmesi zor bir uçuruma neden olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda uzaklık ve yakınlığın kavramsal niteliklerinden arındığını, yerelliklerinden kurtulanların gücü elinde bulundurup özgürleşebildiği bir dünyayı açıklamaya çalışmaktadır. Buna örnek olarak da “toprak ağası olup da mülkünden uzakta yaşayanların yeni versiyonu (s.17)” yan başlığıyla yeni bir tip olarak ulusaşırı şirketleri göstermektedir. Yazar, enformasyon nakli ile bunu kullanabilen güç sahiplerinin yurtsuzlaştığını savunmaktadır; çünkü ona göre küreselleşme ile oluşturulan “Dünya Çapındaki Ağ” ile seyahat kavramı kendini geçersiz kılmıştır. Buna ek olarak yazar, bu durumun hala daha bazıları (yerelde kalan/ yerelleşenler) için fiziksel engelleri barındırdığını belirtmektedir. Diğer yandan güç sahibi seçkinlerin kendi yurtsuzluklarını sağlama almak için

metropollerde yarattıkları inşaatlaşma çılgınlığını dile getiren yazar, bunu Steven Flusty'nin yayınlamış olduğu Building Paranoia (Paranoya İnşası/İnşaat Paranoyası) adlı çalışmasıyla açıklamaktadır (s.30). Flusty'nin bu çalışmasına göre metropollerde yaşanan inşaat patlaması süreci aslında kendi içerisinde bir 'yasak mekân' algısı oluşturmuştur. Böylece ortak bir yaşamdan ziyade, küreselleşmeyi özümsemiş seçkin elitlerin kendilerini diğerlerinden ayıran ve yerelde kalanların bu mekânlara giremeyeceği, yalıtılmış özel alanlar oluşmuştur. Tüm bu inşaatlaşma sürecinde toplum içerisindeki bireylerin birbirleriyle karşılaşip sosyalleşebilecekleri mekânların azaldığı savını ileri süren yazara göre bu durum toplumun kutuplaşmasını sağlayan etkenlerden biridir; çünkü seçkinler ve tecrit edilmişler olarak ikiye ayrılan toplumda kent toprağı bir muharebe alanına dönüşmektedir. Bir tarafta kendini yalıtımlar ile diğer tarafta etrafı izinleri alınmadan dikenli tellerle çevrilmiş olan tecrit edilmişlerin savaşı başlayacaktır. Birilerinin sınırsız özgürlüğü, diğerlerinin mekânsal daralmasına neden olacak ve bu daralmaya karşı kendilerini var etme savaşına gireceklerdir.

Yazar kitabının Mekan Savaşları: Bir Mesleki Başarı Raporu başlıklı ikinci bölümünde bizlere artık o eski bilinen haliyle tapu ve kadastrolarda çizilen haritaların kalmadığını, mekânların haritalaşmasından ziyade haritaların mekânlaştığını dile getirmektedir. Bu bağlamda mekânın korunması, biz duygusunun yaratılması için farklı olandan kuşku duyulması ve onun tek tipleştirilmesinden bahsetmektedir. "Biz duygusunun dayanağı herkesin benzerliği ile emniyet altına alınır (s.60)" ve farklılık yoksa emniyetesindir mesajı yaratılmaya çalışılır. Bu görüşün arka planında ise uyumluluğun arkasında yatan hoşgörüsüzlük vardır.

Bu bölümünün alt başlıkları arasında dikkat çeken diğer bir konu ise mekân kontrolünün devlet kontrolünde olması süreciyle oluşan "mekân savaşları" argümanını Jeremy Bentham'ın sonuçsuz kalmış projesini değerlendiren Michel Foucault'un Panopticon'undan, sonrasında Mark Poster'in Superpanopticon'undan ve Thomas Mathiesen'in Synopticon'undan örnekler sunularak ayrıntılı bir biçimde tartışılmış olmasıdır. Bütün bu kavramların hepsi okuyucuyu tek bir yere sevk etmektedir ki o da farklılık, çeşitlilik karşısında bir güven inşası yaratarak kişileri tek bir kalıba sokmaya çalışmaktır. Bu bağlamda Foucault'un Panopticon değerlendirmesini ele alan yazar Bentham'a atıfta bulunarak küreselleşme süreciyle birlikte yereli kontrol etmenin artık eskisi gibi olmadığını dile getirmeye çalışmıştır. Yazara göre Panopticonun getirdiği azınlığın çoğunluğu izlediği, belirli bir mekânın olduğu ve böylelikle kitleleri etki altına alabilme sistemine karşı küreselleşmenin getirdiği bir meydan okuma süreci söz konusudur. Bu sürecin ilk aşaması ise Superpanopticondur; çünkü artık elektronik veri tabanları ve şebekeler aracılığı ile siber mekânlar ortaya çıkmakta ve insanlar sürekli olarak belli bir mekâna kısıtlı kalmaksızın gözetlenmeyi, diğer bir ifadeyle gönüllü olarak veri ve bilgi vermeyi kabul etmektedirler. Bununla birlikte verilen bilgiler ne kadar çok olursa küreselleşmenin getirileri ile birlikte hareket etme özgürlüğü de o kadar çok artıyor demektir. Bir bakıma ayıklama işlevi gören veri tabanı aracılığıyla küreselleşmiş bireyler ayrıcalıklı olarak adlandırılır ve verdikleri bilgiler sayesinde vize ya da pasaport gibi işlemlerde herhangi bir engellemeyle karşılaşmazlar, seyahat özgürlükleri vardır ve belli bir mekâna bağlı kalmaktan kurtulurlar. Buna karşılık yerelde kalmış olanlar ise benzer süreçlerde engelleme ile karşılaşır; çünkü verileri kısıtlı olduğu için kuşku duyulurlar ve mekâna görünmeyen zincirlerle bağlı kalmak zorunda kalırlar. Panopticonu bu değişim süreciyle değerlendiren ve yazara göre de son aşama olarak kabul edilen diğer bir kavram ise Synopticondur. Burada vurgulanmak istenen süreç ise kitlesel medyanın yükselişe geçmesiyle birlikte ortaya çıkan artık çoğunluğun azı izleyerek küreselleşme sürecinden nasibini almasıdır. "...seyretme eylemi seyredenleri yerelliklerinden koparır; onları, bedensel olarak yerlerinde kalsalar bile, en azından tinsel olarak, uzaklığın artık bir mesele olmadığı siber mekâna taşır. (s.67)" Böylece oturdukları yerden ve görünürde herhangi bir zorlama aracı kullanılmadan yerellikten kurtulmayı başaran bireyler, aslında belirlenmiş kalıplardaki seçkin kişileri ve belirli konu başlıklarını izleyerek tek tipleştirilmeye çalışılır, çünkü ancak bu yolla farklılıklar ortadan kalkacak ve 'güvensizlik' duygusu yok edilmeye çalışılacaktır. Tüm bunlarla birlikte bu bölümde postmodern çağda megapollerin hayatta kalma stratejileri her ne kadar güvenlik

alanları oluşturmak olsa da aslında bunun arka planında artan bir korkunun var olduğu vurgulanmak istenmiştir.

Kitabın üçüncü ana bölümünü oluşturan Ulus Devletten Sonrası- Ama Ne? başlığıyla ulusal ve yurt temelli toplulukların küreselleşme ile birlikte ekonomi, finans ve enformasyon koşullarında ne süreçlerden geçtiği tartışılmıştır. Ulusal hükümetlerin ve ulus devlet yapısının karar alma yeteneklerinde nasıl sönümlendiğini dile getiren yazar, bu sürecin öngörülemeyen, öngörüle dahi engellenemez olduğunu savunmaktadır. Yazar, devlet temelli bir kontrol mekanizmasının kalmadığını dile getirilirken, artık herkesin tek bir çatı altında birliktelik oluşturabileceği, bir aktörün sözünün dinlenebileceği ya da herkesi kapsayan tek bir sorunun ve onun tek bir çözümünün olduğu bir yerelliğin kalmadığını vurgulanmaktadır. Bu ise Kenneth Jowith'ın "Yeni Dünya Düzensizliği (New World Disorder)" tanımıyla açıklanmıştır (s.73). Bunlarla birlikte bahsedilen bu süreçte medyanın etkisine de yer verilmektedir. Bu bağlamda Ryszard Kapuscinski'nin "Dünya Yoksulları" çalışması örnek gösterilmektedir (s.91). Diğer yandan küreselleşmenin etkisiyle artık kendi kaderini tayin etme hakkını elinde bulunduran ulus devletin, zaman ve mekân sıkışması ile birlikte bu özelliğini yitirdiği belirtilmiştir. Bunun tetikleyicisi olarak da ekonomi dolayısı ile sermaye hareketliliği gösterilmiştir. Yazarın bu bağlamda gösterdiği örnek ise Martin Wollacott'un çalışması olmuştur (s.71). Bu çalışmada verilen rakamsal veriler aracılığıyla büyük sermaye sahibi şirketlerin hareketliliği neticesinde ortaya çıkan istihdam sorununun ulus devletlerin istihdam politikalarında ne derecede yer bulabileceği tartışılmıştır. Modern devletin yasama ve yürütme egemenliği, zorunlu olarak askeri, ekonomik ve kültürel sacayağı üzerine otursa da küreselleşmenin etkisiyle bu sacayağın kırıldığı dile getirilmiştir. Bu bağlamda devletin kendi varlığını idame ettirebilmek için müttefik arayışına girmesi Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve NATO örnekleriyle açıklanmıştır. Küreselleşme sahnesine çıkan devletin en nihayetinde egemenliğinden gönüllü olarak vazgeçtiği dile getirilmiştir. Sonuç olarak ise ulus devletler karar alma yeteneği zayıflamış, egemenliği yalnızca kağıt üzerinde kalmış, alanı boşaltılmış ve mega şirketlerin birer gölgesi olarak varlığını sürdüren basit birer güvenlik birimine dönüşmüş olarak gösterilmiştir.

Dördüncü bölümün başlığını ise Turistler ve Aylaklardır. Bu bölüm mekânın bir engel olmaktan çıkıp, yerinde oturanlar bile olsa artık hepimizin tinsel anlamda bir hareketlilik içerisinde olduğumuz anlatısıyla başlamaktadır. Modern toplumun bir tüketim toplumu olduğunun altını çizen yazar, toplumun tüketmedeki amacının bir şeyleri elde etme hazzından daha çok onu elde edesiye kadar yaşadığı mutluluk tatmininden bahsetmektedir. Buna bağlı olarak da cezbetmeye odaklı bir üretim anlayışı oluşmuştur. Tüketicinin isteğini hep canlı tutmak için sürekli kodlamalar yapıldığı dile getirilmiştir. Bunlara örnek olarak "Tüket ve kendini iyi hisset!", "Mutsuz musun? Yemek ye!", "Huzursuzsan değişim için harekete geç!" gibi sloganlar gösterilmiştir (s.102). Yazara göre bu sloganlar aracılığıyla hareketsizliğin ölüm demek olduğu ve harekete geçme gerekliliği mesajı verilmek istenmektedir. Eskiden yaşamak ve çalışmak arasında süregelen ikilemin şimdi yaşamak için mi tüketiyoruz; yoksa tüketmek için mi yaşıyoruz sorgulamasına dönüştüğü söylenmektedir. Böylece toplumun yaşadığı kutuplaşmanın bir izdüşümünü ortaya koyan yazar, katmanlı yapı olarak dile getirdiği postmodern toplumu "birinciler(üsttekiler)" ve "ikinciler(alttakiler)" olarak ikiye ayırmakta ve böylece postmodern özgürler ile postmodern kölelerin oluştuğunu belirtmektedir (s.106). Küreselleşme sürecinin herkese eşit geldiğini ve fakat sonuçlarının pek de eşit olmadığını altı çizilmek istenmektedir. Farklı grupların başka şekillerde ve sonuçlarla deneyimlediği bu süreci yazar farklı örneklerle gözler önüne sermektedir. Örneğin bir akademisyen olan Agnes Heller'in bir uçak yolculuğu sırasında tanıştığı, uluslararası bir firmada çalışan, birçok yabancı dil bilen ve pek çok farklı yerde evi olan bir iş kadınının hareketliliğinden bahsetmektedir (s.111). Bu iş kadını gittiği her ülkede aynı ismi taşıyan otelin farklı şehirlerindeki benzer odalarda kalıyor ve kendisi evinde olmasa da otel odalarının benzer olmasıyla elektrik düğmesinin bile nerede olduğunu evindeymişçesine biliyor ya da aynı yemeği yiyip aynı telefonu ve bilgisayarı kullanıyor ve dahası nereye gitmiş olursa olsun aynı tür insanlarla aynı sorunları konuşuyor. Heller'in bu kahramanına göre dünyanın her yeri benzer bir hale gelmiş

durumdadır; çünkü küreselleşme dokunduğu her şeyi tek tipleştirmiştir. Diğer yandan ise bu kahramanın dünyayı gezme hayali yoktur; o bunun eksikliğini hiç hissetmemiştir. Fakat buna karşıt bir vurgu yaratmak amacıyla yazar bu sefer de Jeremy Seabrook'un komşu blokta oturan, evine hapsolmuş ve tek hayali o evden çıkabilmek olan bir kadını örneklemesi okuyucuya çok çarpıcı bir gözlem sunmaktadır (s.112). Seabrook'un örneğinde dünyayı tanıma özlemi ve hayali ile değişik ruh hallerine bürünen bir genç kadının, bulduğu ilk fırsatta evinden kaçması ve fakat sonrasında aldığı yıkımlarla evine geri dönme süreci aktarılmaktadır. Yazarın bu iki örneği sunmasındaki amaç ise okuyucuya mekânın sanallığının her iki modele de hizmet etmesine rağmen sonuçlarının hem sosyal hem de psikolojik açıdan hiç de aynı olmadığını göstermek istemesidir.

Genel anlamda bu bölümün ana karakterleri olarak görebileceğimiz iki grup vardır. Bunlardan biri aylaklarken diğeri ise turistlerdir. Yazarın burada küreselleşmenin toplumu nasıl kutuplaştırdığına dikkat çekmeye çalışmak için postmodern köleler ve postmodern özgürler argümanlarından farklı bir isimlendirmeyle karşımıza çıktığı görülmektedir. Buradaki gaye yazarın dilsel bir çeşitlilik yaratma amacı olarak algılanabilir; çünkü içerik bakımından özde aynı olan şeyi farklı açılardan vurgulamak istemektedir. Aylak ve turistlerin hareketlilik deneyimlerinin farklı sonuçlarına ve bunun sonucu olarak da toplumsal parçalanmışlığın göstergeleri sıralanmaktadır. Bauman'a göre aylaklar turistlerin alter egosu, içlerindeki şeytandır. Bir gün onlara dönüşebilecekleri korkusuyla turistler aylakları görmezden gelip, onları gettolara hapsedmişlerdir. Aylaklar endüstriye bir katkı sağlamadıkları, yeterli kaynakları olmadığı ve dolayısıyla tüketmedikleri için üretici tarafından da istenmemektedirler. Bauman ise küreselleşme ile bu iki farklı grup arasındaki uçurumun giderek açılacağı iddiasını öne sürmektedir.

Kitabın son bölümü ise Küresel Yasa, Yerel Düzenler başlığı altında düzenlenmiştir. Bu bölümde yazarın temelini ikinci bölümde yer yer atıflarla atmış olduğu varoluşsal emniyetsizlikten bahsedilmektedir. Bu bağlamda da güvenlik kaygıları irdelenmektedir. Devlet bütçelerinin önemli bir payının hapisane inşası ve işletmesi için ayrıldığı dile getirilmekle birlikte politik hükümetlerin hapse atma işlevini ne için yaptıklarını anlatma çabası vardır. Böylece Panopticon ve Amerikan sanat harikası olarak tanımlanan Pelican Bay Hapishanelerinin bir karşılaştırılması yapılmıştır (s.134). Bu karşılaştırmayı "Hareketsizlik Fabrikaları" alt başlığı altında anlatan yazar, niyet ne olursa olsun hapishanelerin rehabilite edici özelliğinin olmadığını dile getirmeye çalışmıştır. Buralarda insanların ehil değil, mahpus hale geldiğini ve dışarıya çıktıklarında zannedilen gibi topluma faydalı, üretici olan bireyler olmanın aksine topluma adapte olmakta çok zorlandıkları ve hatta toplum tarafından dışlandııkları dile getirilmektedir. Bu uygulamalarla hapisane kültürünün oluştuğu ve hapishanelerin bir nevi suç okuluna dönüştüğü belirtilmiştir. Bu süreçte devletlerin ise hapishaneleri üretici olmayan, rahatsız edici, ötekileşmiş insanlardan kurtulma yolu olarak kullandığı savı öne sürülmüştür. Bu durumun aynı zamanda etikliğini sorgulayan yazara göre medyanın da balık hafızasına sahip olan kamuoyu üzerinde etkili olduğunu vurgulama biçimi dikkat çekmektedir. Yaratılan suç kampanyaları, görsel şölene dönüşen tutuklama biçimleriyle zihinler meşgul edilirken aslında halkın asıl soruyu sormayı unuttuğu dile getirilmiştir. Yazara göre asıl sorulması gereken; bu kadar çok güvenlik önlemi varken ve suçlular devlet tarafından hep yakalanıyorken, neden hala daha evlerin kapısı kilitliyor ve arabalara alarm takılıyor? sorusudur (s.142). Bu yolla aslında iğneleyici bir üslup da kullandığını gördüğümüz yazarın kamuoyunun balık hafızasından yaralanan devletin görünürde güven içerisindeyiz mesajı verse de gerçekte polis karakolu olmaktan öteye geçemediğini öne sürmektedir. Tüm bunlara ek olarak suçluluk atfedilenin hep yerelde kalanlarla bağdaştırılmasını da irdeleyen yazarın bunun nedenlerini sosyolojik açıdan değerlendirerek sıralı bir liste sunması bu bölümün belirttikleri arasındadır.

Küreselleşmenin kendi dinamikleri ile birlikte birleştirici olduğu kadar parçalayıcı olduğunu dile getiren yazar, küreselleşenlerin güçlü, özgür ve kural koyan; yerelde kalanların ise zayıf, sınırlarını aşamamış ve kurallara boyun eğen tarafta kaldığını belirtmesi bu kitabın

ana vurgusunu oluşturmaktadır. Kitap boyunca vurguladığı toplumsal ikilemleri koyu harflerle belirtmek adına yazar, okuyucuya güçlü ve vurgulayıcı başlıklar eşliğinde derdini anlatmayı seçmiştir. Bu ana başlıklar altındaki bölümler yer yer birbirinden bağımsız ve kopuk gibi görünse de kitap bitiminde okuyucunun kafasında karışan bütün parçalar yerli yerine oturmaktadır. Bölümlerin her biri kendi içerisinde bizlere evrenselleşme adı altında iyilik meleği olarak sunulan küreselleşmenin aslında toplumsal sonuçlar bakımından öyle gözükmediğini kanıtlar nitelikteki örnekler ve araştırmalarla doludur. Bu alt başlıklar aracılığıyla yazar, tıpkı mükemmel tasarlanmış bir sanat eserini parçalarına ayırmışçasına hareket edip, resmin arkasındaki manzarayı görmemize olanak sağlamaktadır. Bu sebeple başlıklar arasındaki geçişler okuyucuya ilk başta birbirinden bağımsız gibi gözükse de, kitap bitiminde karışan puzzle'ın bütün parçaları yerli yerine oturmaktadır. Bu bağlamda kitap okuyucuya bir bildiri sunmaktan öte, sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırmaktadır. Sayfalar ilerledikçe ve verilen örnekler aracılığıyla kitap bitiminde okuyucunun kafasında kendi soruları ve cevapları kalmaktadır. Yazarın bu şekilde bir anlatıya yer vermesindeki amaç okuyucuyu bir labirentin içine sokup kendi sorularına vereceği cevaplarla bu labirentten çıkmasını istemesidir. Bu sebeptendir ki yazar “sürüklenme ile yön belirleme arasındaki farkı doğru sorular sorabilme yeteneğine” bağlamıştır (s.12).

Akıcı bir dil kullanan ve bunu yapıtına da taşıyan yazarın kullandığı argümanlar hala daha güncelliğini yitirmemiştir. Günümüz dünyasının ve özele indirgediğimizde Türkiye'nin de karşılaştığı güncel sorunlara ışık tutabilmesi açısından kitap oldukça değerlidir. Örneğin Aylaklar ve Turistler bölümünde vermiş olduğu örneklemeler günümüz iş insanlarının ve Suriyeli mültecilerin durumuna birebir uymaktadır. Ulus devlet yapısının günümüzdeki konumu, hızla yükselen ve geleceği belirsiz olan inşaat sektörü, ulusaşırı şirketlerin varlığı, toplumun güvenlik anlayışı ve medyanın etkisi üzerindeki incelemeler küreselleşme konusuna ilgi duyanlar için oldukça farklı örnekler sunabilmektedir. Genel anlamda konuya ilgi duyanların mutlaka okuması gereken bir kitap olmakla birlikte kitabın içerisinde bir sonuç bölümünün olmaması hap bilgi isteyen okuyucular için bir hayal kırıklığı yaratabilir. Bauman aslında okuyucuyu karanlıkta görmekte ve eline bir fener vermektedir. Yolu bulmak ise okuyucuya kalmıştır. Bu açıdan kitap sorgulamayı seven okuyucular için bir başucu kitabı olmaya adaydır. Aşırı küreselleşmeci (Hyperglobalist) bir yaklaşıma sahip olanların ise farklı bir bakış açısı kazanmak isterlerse okuyabilecekleri bu kitap genel anlamıyla küreselleşme yazınına önemli bir katkı getirmiştir.

Küreselleşmenin topluma getirdiği dönüşümler dikkate alınmaya değerdir. Bu sebeple Bauman'ın bu kitabı bir referans noktasına dönüşmüştür. Bunun sebepleri ise literatürdeki önemli yazar ve akademisyenlere, yayınlanmış ve yayınlanmamış çarpıcı çalışmalara yer vermesi ve nihayetinde tüm bunları harmanlayabilen bir kitap olmasıdır. Farklı seviye ve disiplinlerden gelen okuyucuya zengin bir akademik perspektif kazandırmaktadır. Kavram tartışmalarından uzak, direkt konu odaklı bir çalışma olması ve gereksiz ayrıntıları barındırmaması sebebiyle konuya özel bir ilgi duymayanların bile okuyabileceği bu kitap, onlar için yolda yürürken tesadüfen önlerine çıkmış bir hazinenin yerini gösteren harita niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Bauman, Z. (2017), Küreselleşme – Toplumsal Sonuçları (7. b.), 152 s. ,(A. Yılmaz, Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ISBN: 978-975-539-254-7.